

Calistrat Costin, *Distrație de fiare*

„Tot în contra-timp, tot în contra-lumii, / ba chiar și-n contra mea...”
 „că doar am fost un prost cu destulă carte...”

Despre Calistrat Costin, poetul, s-au spus toate acele lucruri care nu angajează pariuri riscante cu viitorul său literar, nici responsabilități critice aplicate. În funcție de „mode și timp”, cum se spune, criticii săi au ezitat în a-l fixa într-o formulă lirică sau alta, pentru că poetul însuși s-a tot schimbat ieșind la rampă în altă înfățișare. Cei care au scris despre creația lui au oscilat între bunăvoința în exces și severitatea de catifea, între prudența cuviincioasă și diagnosticul sever și relativ exact. Această oscilație critică - necesară și benefică în condițiile normalității vieții literare, a fost alimentată de repetatele schimbări la față ale scriitorului, care n-a ezitat să îmbrace, cu îndrăzneală sau stângaci, ca toată lumea sau pe dos, fie, în ocazii mai rare, cămașa de forță a lirismului grav, fie, cel mai adesea, veșmântul vaporos al enunțului echivoc, jucăuș, întors în ironie și umor mai mult sau mai puțin de calitate. Calistrat Costin e „un poet de tip parodic, inteligent și inventiv, *știind bine să mimeze* (s. n.) inocența, disperarea sau plenitudinea erotică”, scrie Eugen Simion pentru a prinde într-o formulă critică impresiile stârnite de lectura producțiilor poetului. Și alții au identificat drept constantă în poezia sa, „coarda critic-satirică-umoristică a lirei sale, altminteri sentimentală în fondul ei” (Ion Roșioru). Cu astfel de judecăți s-au fixat și posibilele filiații cu lirica lui Grigore Alexandrescu, cel din „Satiră. Duhului meu”, sau cu a lui Marin Sorescu, cel din „Singur printre poeți”.

El scrie ca și cum ar avea mereu în față un public căruia îi face (fiindcă și publicului îi place!) cu ochiul complice și-i servește poezii spumoase, cu poantă, cu vorbe în doi peri, cu libertăți stilistice pe muchie de cuțit. Își exer-

sează, uneori fals patetic, histrionismul care pare să-i fie congenital. Însă prin asta se îndepărtează de poezia care înseamnă vibrație, interiorizare, concentrare, orfism, și se apropie de poezia satirică, în care pune adesea și vitriol stilistic. Nu respinge, ba din contra, poezia de idei ușor accesibile, care agită spiritul plebeu și-i dă ameteți, mai ales când e livrată în amestec digerabil cu divertismentul și umorul inteligenței.

Așezarea de-a curmezișul cursului lumii este, pentru Calistrat Costin, izvor de autoflagelări mimate spectaculare, la vedere, cu public mult la galerie. Este izvor de gestică largă, batjocoritoare, de vituperări artistice jucate cu ecou controlat. „Tot în contra-timp, tot în contra-lumii, / ba chiar și-n contra mea, / nu cred (nu mai cred) și totuși parcă exist/ «la ce bun», «cum» exist – asta nu mai contează! / ori... dacă”. (*Nu cred ...și totuși exist!*), propune glorificarea, pe negativ, a unui eu-problemă, nestatornic, refuzând insectarul, înghețarea într-un proiect. A ajuns la ideea (ciudată, ce-i drept!) că trebuie să refuze poezia ca stare de grație, ca posibilă cale de cunoaștere și de salvare, și să îmbrățișeze poezia ca supapă pentru diminuarea și chiar stingerea energiilor negative în direcția delectării prin divertismentul spumos, neangajant. I se refuză pur și simplu salvarea prin cuvânt, pentru că poetul însuși refuză salvarea pe această cale, nu crede în ea.

Cităm din *Carnet parizian*: „simt că prin vine-mi circulă otravă, veninul cel mai pur/ ci lasă-i, Doamne, nu-i ierta, lasă-i / să se sature de elixirul ucigător./ că turbații, fiii tăi, au pus gând rău/ adevărului și darurilor tale/ (sau poate că puritatea de care se tot vorbește,/ aceea de dinainte de geneză,/ n-a existat

niciodată.../ numai Tu știi, Doamne!) Mă-ntreb de nu cumva și eu, mielul de jertfă,/ nu voi fi fiind unul dintre monștri! / Crezul în «taina de-apoi» se duce încet-încet/ pe apa sâmbetei.”

Sub enunțuri agresive, care merg de la simplul surâs batjocoritor la rânetul sarcastic, se adună zațul greu și toxic al unui suflet care n-a găsit niciodată în sine însuși un reper fundamental sigur și inextricabil la care să se raporteze. Care nu l-a găsit în sine pe Dumnezeu. Ori care a știut de la început că i se refuză cunoașterea Divinului. Și atunci războiul nu-l mai duce cu Dumnezeu, (trancendență goală, pentru el), ci cu o umanitate prinsă iremediabil în fascinația răului mediocru și derizoriu. „Semenii m-au ponegrit și m-au biciuit/ ca pe ultimul netrebnic, / țin să le mulțumesc din toată inima,/ grație lor am cunoscut *starea de neant*, (? s.n.) / beția sacră/ a osânditului la carceră și spânzurătoare (...)/ și-acum, de ani, îmi ling rănile în tihnă..” (*Din infern în infern*).

Volumul *Distrație de fiare*, apărut la Editura Universitas XXI, la Iași în 2007, confirmă în mare parte cele scrise mai sus. Cartea e alcătuită din două părți aproximativ egale ca întindere (nu și ca valoare): I. *Reprezentăție de gală* și II. *...Curajul de a (mai și) râde*. Titlurile celor două părți susțin, în proporții diferite, titlul volumului: *Distrație de fiare*. Prima parte oferă o *reprezentăție de gală au rebours*, a ceea ce crede poetul că ar fi valoros în scrisul său, o *divină comedie caricaturală, coșmarescă* (din care lipsește *Paradisul*) – creație a unui autor surdo-mut de geniu și, pe deasupra, orb, „care i-a redus/ pe arlechini

la rolul de simple marionete,/ comediantii, lipiții pământului, cabotini, sunt și ei surdo-muți și orbi...”. Reprezentația se desfășoară pe un fond muzical fellinian burlesc dat la maximum încât „boxele urlă ca-n gură de șarpe de/ crapă plușul din fotolii de miile de decibeli”, căci „banda e compusă din zgomote, șarje/ de artilerie, trăsnete, scrâșnete, zungănit de lanțuri,/ pârâituri de oase, hărmălaie de comunarzi beți morți”. Trimiterile la lumea noastră, cumva dezaxată, ieșită din fățâni, dereglată, mecanism absurd de mileniu trei sunt evidente. Straniu e că, la acest spectacol, e implicat și „Bunul Dumnezeu - El Insuși/ orb-surd-mutul impecabil...”, de fapt **Inexistentul**, care ar fi creat, **la întâmplare** (?), lumea din mizeria originară (!?). Acest „creator” însă nu are nimic din măreția mistică a Marelui Anonim numit și Marele Orb din filosofia lui Blaga, fiindcă **nu este nimic**. Straniu e și că spectatorii „cu toții orbi-surdo-/ muți cumiți, fericiți, așteaptă finalul divinei/ comedii, cu cel mai mare interes...”. Ce fel de spectacol ar fi acesta în care autorul, regizorul, actorii, arlechinii, cabotini, Dumnezeu însuși, spectatorii sunt orbi, surdo-muți, prin urmare în imposibilitate de a crea, de a interpreta, de a auzi, de a vedea, de a se exprima prin cuvânt?!?. Sensul pare suspendat, pus între paranteze, ca și „logica” artistică... Se ivește ideea că **spectacolul de gală** se autodistrugă în chiar clipa când e conceput. Și atunci? Pentru cine ar trebui pregătit? Textul se alimentează dintr-o furie gratuită, fără obiect, dintr-un acut sentiment al absurdului în care a trăit, s-a complăcut și pe care l-a cultivat.

Poemul cu care se deschide volumul **Distracție de fiare**, are drept titlu o parodiare a celebrului adagiu cartezian „Cogito ergo sum”, care devine, prin ironie, la Calistrat Costin: „**Nu cred... (și totuși există!)**”. În text se pot citi

următoarele rânduri: „M-am visat actor distribuit în rolul unui răstignit,/ torturat, crucificat, un adevărat chin:/ când să-mi administreze gâdele ultimul piron, m-am trezit,/ eram risipit la marginea patului fărâme pe jos;/ nu s-a pus problema să mă înalț la ceruri (că mesajul era altul),/ oricum cel puțin în partea de supliciu/ vine c-am fost și eu puțin Hristos/ (mai bine muream...)”. Pentru un cititor neavizat, dar chiar și pentru cel familiarizat cu tot felul de formule poetice avangardist- iconoclaste, versurile citate conțin o cantitate apreciabilă de blasfemie, (de exemplu identificarea în derâdere cu Hristos, maimuțărirea crucificării...), de insolență anticristică, de agresivitate împinsă în gratuitate sterilă. Sunt greu de justificat pentru că nu au susținerea teoretică a revoltelor avangardismului istoric. Versurile dezvăluie, ce-i drept, aplecarea poetului spre demitizarea și macularea lumii, spre teatralizarea în exces: lumea îi apare, ca la romantici, drept o uriașă scenă pe care însă se joacă, (și aici nu mai suntem în teritoriul romantismului) în batjocură, scenarii de un absurd crud, ininteligibil, considerate sacre cândva. „Actorii” bizarului spectacol („surdo-muți și orbi”, cum sunt prezentați în alt poem) sunt selectați dintre fapțurile teratologice care alcătuiesc o imundă menajerie, de coșmar și cu care se pregătește o **anti Reprezentație de gală**, ilogică, în fața unor spectatori care nu pot fi, prin datele din poem, spectatori. Sunt, de fapt, oameni căzuți din condiția lor îndărăt, într-o animalitate fioroasă; „fiara” umană se simte fraternă cu porcul și alte jigăni, e o hidră, e o fiară neadormită („și ea sâmânță de Dumnezeu”, notează sarcastic poetul) și „stă la pândă în carnea crucii!” (**Sfântă disperare**).

Multe imagini de coșmar și carnaval întors pe dos provin din exteriorizarea (uneori necenzurată estetic!), a unor vinovății greu de numit, a unor spaime psihanalizabile

convertite, viclean și compensatoriu, în gesturile punitive ale unui eu ipostaziat în fals erou, în mântuitor de mucava... Notăm câteva ziceri mai puțin inspirate: „Să dai la o parte zgura, gunoiul, **de pe gâtlejul / îmbâtrânitului neant (totuși fără de vârstă)**” (s.n.); „zică ce-or zice, / **pe la colțuri de univers**, (s.n) / bârfitorii...”; „dar cum să scalzi, cum **să îmbăiezi întregul univers/ și să-l pui pe-o frânghie la uscat** (s.n.) ca să rămâie/ cât de cât ...imaculat?!/ (precum va fi fost în clipa „bobârnacului inițial”/ când Atotputernicul hoinărea de unul singur/ prin încă necreatul eșicher astral) (**A pune ordine în lucruri** [2]).

Relația eului cu lumea și Creatorul ei este, constant, minată de un scepticism dezarmant și dizolvant, de nu chiar de plăcerea vinovată de a-i nega lumii orice urmă de frumusețe, adevăr și mister. Multe din versurile din **Distracție de fiare** întăresc mai vechea înclinație a poetului de a coborî în derizoriu marile simboluri, teme și motive poetice; de a tăia aripile oricărui început de zbor spre zările jocului secund al poeziei. În mai toate textele se manifestă, mai voalat sau mai pregnant, o pornire de a vesteji, de a opări cu acizii ironiei și zeflemelei, emoțiile, de a macula ceea ce pentru alții este sfânt. De peste tot își arată colții, sterilă, neîncrederea în cuvânt, în puterea omului de a transfigura, prin cuvânt, realul, de a-l recrea. Adesea te împiedici de imagini brute, nelămurite suficient în distilerile poeticității; când nu te aștepți, constăți că gândul poetic se frânge ori se rătăcește în structuri abia schițate, mai ales grafic, prin puncte de suspensie, prin rupturi de enunțuri... Dă de gândit prea marea încrâncenare a scriitorului în a denunța carențele, malformațiile, greșelile Creației, ipoteticile neputințe sau sminteli ale Creatorului, numit într-un poem „nefericitului

nostru CREATOR...” (**Omeneste, prea omeneste**) iar într-un altul, tăgăduindu-i-se înțelepciunea de Pantocrator: „hotărât lucru – ne-ai greșit, Doamne, / și-acum e prea târziu să mai...” (**De dragul tău, Doamne!**). Vâlvățiile iconoclaste nu-s totdeauna benefice în imperiul poeziei, când din dorința de a comunica imperativ, poetul sacrifică necesitatea de a comunica printr-un cântec încăpător, „un joc secund mai pur” (Ion Barbu). Așa sunt, în acest sens, poemele-manifest **Anatema, Dies irae, Cancer...**

S-ar putea obiecta că nu e nimic nou în asemenea manifestări de demitizare a universului poetic și a lumii, de dinamitare a unor convenții considerate istovite, vetuste, golite de sens, simple scamotoarii lingvistice. Că nu e nimic nou în încercarea de a goli cerul poeziei de orice fel de simboluri sacrosancte, de a refuza trăirea în inocență și în cutremur a marilor adevăruri, de a bagateliza înfiorarea metafizică.

Și totuși... Cred că demersul poetic al lui Calistrat Costin constă în redistribuirea accentelor de pe nevoia de cântec esențial și de joc secund (cea ce ar presupune vibrație, inițiere, cultul dificultății, incifrarea expresiei etc.), pe nevoia de destindere, de bucurie simplă, nemediată, netrucată, aici și acum. Pe scurt, în demersul său, centrul de interes nu mai stă în convingerea că Verbul e creator de lumi imagine, ci în necesitatea imperativă de a comunica urgent și eficient faptul că o energie negativă plebee, deturnată de la valorile sacre, ajunsă la masă critică e pe cale să explodeze, să maculeze, să terfelească, energie care poate fi canalizată în răs eliberator, cathartic... În numele unei libertăți **sans frontières**. Pe Calistrat Costin îl singularizează faptul că discursul său poetic e mereu inflammat, gata să scandalizeze cu orice preț, pentru că refuză...o estetică, și

mai ales pentru că **mimează**, fără o temei teoretic, lirismul. De aceea unele poeme dau impresia de mașinării care macină în gol... Îl alimentează o curioasă împreunare de ironie rea cu voluptatea auto-maculării. El mimează/ imită, cum bine spunea Eugen Simion, se pliază, deși fără convingere, pe câte o estetică venită din altă parte. De aici, adică din lipsa asumării profunde a unei estetici, a unui crez artistic unic și definitiv, decurge impresia, după lectura unor poeme, de promisiune neîmplinită, mereu amânată. În asemenea cazuri, seamănă cu mulți și mai puțin cu sine însuși.

Punitiv și zeflemitor, ironic față de alții în exces și autoironic cu blândețe, vitriolant, dar fără fundal metafizic, este poetul într-un poem scris după structura unui text utilitar de tip **Curriculum vitae**, discursiv, prolix pe alocuri.

Realizat în tușe energice, de gravură goyescă, textul impune portretul contorsionat al unui eu liric terorizat de toate relele lumii, aflat într-o cumplită criză de identitate. Textul oferă, provocator, un fel de spectacol, **evident mimat**, al /auto/flagelării până la **sânge**, stropit din belșug cu otrăvurile urii, resentimentului și dorinței de răfuială imediată, de loc poetică. Mușcătura veninoasă, căutătura cruntă, clocotul mâniei, urletul eului ultragiatic n-au atins însă punctul înalt al distilării, al transfigurării „în frumuseți și prețuri noi” care să poarte semnătura Calistrat Costin. Poetul pare băgat până la gât în social și uită că menirea lui e totuși alta.

Totuși poemul, în ansamblul său, are forță, tulbură mai ales ca document al dezinhibării spectaculare a unui eu care se vrea receptat drept ceea ce nu e, și anume un insurgent, un îndărătnic, un **bad boy** chiar și la bătrânețe, aflat într-o incursiune, în care riscul e calculat cu

grijă, în străfundurile misterioase și zbuclumate ale sufletului omenesc.

„Am trăit aproape o viață, puțin, mult, prea mult,/ ca un inocent,/ m-am străduit din răspuțeri să par, ba chiar/ să fiu un individ decent,/ nu m-am băgat în borșul nimănui, mi-am văzut/ în legea mea de propria-mi treabă,/ negustor cinstit, drămuindu-mi, uneori cam avar,/ păguboasa tarabă,/ și-ntr-acest chip vremea a curs pe lângă mine,/ istorie printre mormane de ruine,/ am fost, îmi place să cred, un «om de bine»/ nefăcând nici câiniilor, nici semenilor mei,/ nici cel mai mic rău,/ uneori, eeeei, o recunosc, m-am cam tăvălit/ nesimțitor, ca prietenul meu porcul, în tău/ uitând și de Bunul Dumnezeu și de celălalt,/ fiu al său, celebrul Asmodeu,/ dar, mai ales, am fost uitător de mine însumi,/ nici prea credincios, nici pe de-a-ntregul ateu,/ asta e: vina pentru rătăcitoarea mea/ înțeleaptă nebunie/ mi-o asum, păcătosul sunt eu și numai eu.../ Deslușind și pricepând cu greu rostul/ cuvântului «ură»/, mă lasă rece deopotrivă șturlubateca democrație/ și sora ei geamănă, hulita dictatură,/ drept pentru care încerc astăzi când, cică,/ speranța în oameni învie,/ să mă fac din ce în ce mai nevăzut/ pentru ca nărăvașii de compatrioți să uite/ că m-am născut/ și să nu-mi tulbure capodoperă de somn de veci/ cu indiscreția lor de tătăcuțe seci!/ Gata, am trăit cum am trăit, voi muri cum am murit./ așisderea, de toate cele am pățimit,/ sunt plin de minus și plus infinit,/ ce va să fie în viața de apoi, am să consult/ neîntârziat un amic strigoi/ ce-mi dă tot mai des târcoale,/ și nu mai pot da înapoi,/ i-am promis că-i las cu limbă de moarte/ un set complet de rasoale/ pentru o fiertură delicioasă cu sfârcuri moi,/ că doar am fost un prost cu destulă carte.../” (**Curriculum vitae**).

Ion Tudor IOVIAN